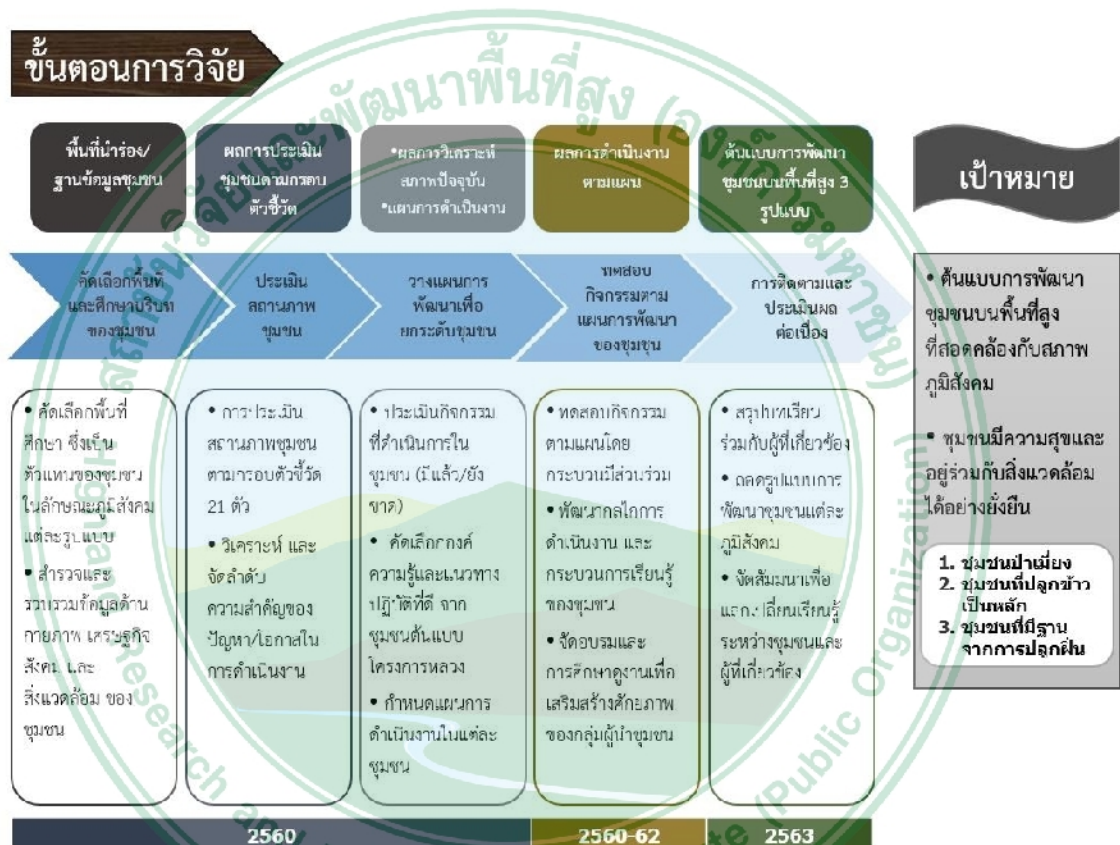

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

โครงการทดสอบรูปแบบการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ดำเนินงานวิจัยในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน (Participatory Action Research; PAR) ผ่านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การทดสอบกิจกรรม และการถอดบทเรียน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานสรุปดัง ภาพที่ 3-1

ภาพที่ 3-1 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยของโครงการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวง
ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ปี พ.ศ. 2560-2563

โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ประกอบด้วยกิจกรรมการดำเนินงาน รายละเอียดดังนี้

1. การคัดเลือกพื้นที่ศึกษา ซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนในลักษณะภูมิสังคมแต่ละรูปแบบ

- ศึกษาข้อมูล สำรวจ และคัดเลือกพื้นที่นำร่องศึกษา ซึ่งเป็นตัวแทนของลักษณะภูมิสังคม 3 ลักษณะ ได้แก่ ชุมชนป่าเมี่ยง ชุมชนที่ปลูกข้าวเป็นหลัก และ ชุมชนที่มีฐานจากการปลูกฝิ่นและทำไร่เลื่อนลอย แต่ปรับเปลี่ยนมาปลูกพืชผักและไม่ผลเศรษฐกิจ โดยพิจารณาจากลักษณะของพื้นที่ บริบทของชุมชน รวมทั้งกิจกรรมการดำเนินงานของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ทั้งด้านการวิจัยและ

พัฒนาส่งเสริมอาชีพความเป็นอยู่ ความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนการอนุรักษ์ และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในระยะที่ผ่านมา อย่างน้อย 3 ชุมชน

- จัดเวทีชุมชนเพื่อชี้แจงและสร้างความเข้าใจร่วมกันถึงเป้าหมายของการดำเนินงานและกำหนดแผนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างนักวิจัย นักพัฒนาชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่นำร่อง

2. การศึกษาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และข้อมูลด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่เป็นพื้นที่นำร่อง 3 รูปแบบภูมิสังคม

- ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบของระบบนิเวศในชุมชนเป้าหมาย ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกิจกรรมวิจัยและพัฒนาที่เคยดำเนินงานในพื้นที่ชุมชนนำร่องที่คัดเลือกทั้ง 3 รูปแบบภูมิสังคม

3. การประเมินสถานภาพของชุมชนที่คัดเลือกตามกรอบตัวชี้วัดการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงร่วมกับชุมชน

- ประเมินสถานภาพปัจจุบันของชุมชนนำร่องในแต่ละรูปแบบภูมิสังคม ตามกรอบข้อกำหนดและตัวชี้วัดการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงร่วมกับชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มเกษตรกรตัวอย่าง เจ้าหน้าที่ และการจัดประชุมชกลุ่มย่อย เพื่อประมวลและสรุปข้อคิดเห็นร่วมกัน
- วิเคราะห์สภาพปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยคำนึงถึงความรุนแรง ความเร่งด่วนของปัญหา ความยากง่ายในการแก้ไข และความสนใจหรือประโยชน์ที่จะเกิดกับชุมชนส่วนใหญ่ รวมทั้งวิเคราะห์โอกาสในการพัฒนาเพื่อยกระดับของชุมชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกิจกรรมการพัฒนาเพื่อยกระดับชุมชนที่มีความสอดคล้องกับสภาพภูมิสังคมแต่ละรูปแบบ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

4. การกำหนดกิจกรรมการดำเนินงานร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อยกระดับนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาตามกรอบตัวชี้วัด

- คัดเลือกองค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติที่ดี โดยศึกษารูปแบบกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้งมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพภูมิสังคมบนพื้นที่สูง ที่ได้จากการศึกษาในพื้นที่โครงการหลวงต้นแบบในระยะที่ผ่านมา สำหรับใช้ในกระบวนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาต่อยอดกิจกรรมที่มีศักยภาพของชุมชนนำร่องในแต่ละรูปแบบภูมิสังคมต่อไป
- จัดประชุมร่วมกับชุมชนและเจ้าหน้าที่เพื่อกำหนดแผนกิจกรรมการพัฒนาเพื่อยกระดับชุมชนให้ไปสู่เป้าหมายการพัฒนาตามกรอบตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนนำร่องทั้ง 3 รูปแบบภูมิสังคม
- ทดสอบกิจกรรมตามแผนการพัฒนาระดับชุมชนที่กำหนดร่วมกับชุมชน ในพื้นที่นำร่องแต่ละพื้นที่ โดยคัดเลือกกิจกรรมที่เป็นวาระเร่งด่วน เป็นประโยชน์

โดยรวม และมีความพร้อมสามารถดำเนินการได้ทันที โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

5. การศึกษาและพัฒนากระบวนการขับเคลื่อนกิจกรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

- สร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาผู้นำในการขับเคลื่อนกิจกรรมตามแผนพัฒนาระดับที่กำหนดไว้ให้มีความต่อเนื่อง โดยการพัฒนาศักยภาพของผู้นำเกษตรกรผ่านการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน ในพื้นที่โครงการหลวงที่เป็นต้นแบบการพัฒนาในแต่ละรูปแบบภูมิสังคมที่สอดคล้องกับพื้นที่ศึกษานำร่อง รวมทั้งการศึกษารูปแบบและแนวทางปฏิบัติที่ดีจากพื้นที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ สำหรับนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง

6. การสรุปและประเมินผลกิจกรรมการดำเนินงานร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

- ประเมินและสรุปผลการดำเนินงานเบื้องต้น (ปีที่ 1) ร่วมกับชุมชน นักพัฒนา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อวางแผนการพัฒนาเพื่อยกระดับชุมชนตามกรอบข้อกำหนดและตัวชี้วัดในระยะต่อไป
- สรุปและจัดทำรายงานผลการวิจัย

